

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Рада молодих учених та спеціалістів

І С Т О Р І О С Ф Е Р А

Матеріали Вісімнадцятої наукової конференції
викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського

Одеса
2023

УДК 300.3+301+930.1; 911.3 (477.74).

Історіосфера. Матеріали Вісімнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. — Одеса : Ун-т Ушинського, 7–8 квітня 2023 р. — 124 с.

*Рекомендовано до друку
рішенням Вченої ради
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

Протокол № 9 від 30 березня 2023 р.

ISBN 966-7965-01-5

© Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського

Позиція авторів може не співпадати з думкою редакційної колегії.

працюють, гідні умови праці. Якщо порівнювати з іншими азійськими країнами, то на сьогоднішній момент період оплачуваної декретної відпустки в Китаї є найтривалішим і становить 98 днів. У Сінгапурі, наприклад, він — лише 80 днів, у Японії — 70, у Малайзії та Індії — 60, у Гонконзі — 50 днів.

Таким чином, соціальні зміни, що відбувалися у Китаї на рубежі ХХ–ХХІ століть, вплинули на традиційну гендерну нерівність. З часом склалася тенденція до зміни статусу жінок у Китаї, посилення їхньої ролі в бізнесі та суспільстві в цілому. Період реформ та відкритості дав можливість вирішити деякі проблеми гендерного характеру, розширити права та можливості жінок на рівні з чоловіками. Крім того, як ми побачили, уряд країни на законодавчому рівні дотримується цієї лінії вже не один десяток років з огляду на нововведення часу.

1. Attané I. Being a Woman in China Today: A demography of gender. *China Perspectives*. 2012. 4. Pp. 5–15.
URL: <https://journals.openedition.org/chinaperspectives/6013>
2. Guo Xiajuan, Zheng Yongnian. Women's political participation in China. *EAI Background Brief*. 2009. No. 453. URL: <https://research.nus.edu.sg/eai/wp-content/uploads/sites/2/2017/11/BB453.pdf>
3. Iwasaki I., Ma X. Gender wage gap in China: a large meta-analysis. *Journal for Labour Market Research*. 2020. № 17. URL: <https://labourmarketresearch.springeropen.com/articles/10.1186/s12651-020-00279-5>
4. Yi X. Talent management practices of selected human resource professionals in middle to Large-sized Manufacturing MNC in China: PhD dissertation. Pennsylvania. 2014. 229 p.
5. Zhang E., Huang T. Gender discrimination at work is dragging China's growth. 2020. URL: https://www.piie.com/blogs/china-economic-watch/gender-discrimination-work-dragging-chinas-growth?utm_source=update-newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=piie-insider

Койчева О. С.

Правове регулювання питання гендерної рівності в субрегіональній африканській організації «Спільнота розвитку Півдня Африки (САДК)»

Співтовариство розвитку Півдня Африки (САДК) є субрегіональною африканською організацією, що об'єднує 15 держав (Ангола, Ботсвана, ДРК, Лесото, Мадагаскар, Малаві, Мавританія, Мозамбік, Намібія, ПАР, Танзанія, Свазіленд, Сейшельські острови).

Попередником Співтовариства розвитку півдня Африки (САДК) була Конференція з координації розвитку півдня Африки (САДКК), створена 1980 року у Лусаку, Замбія. 17 серпня 1992 р. на саміті, що відбувся у Віндхуку, Намібія, глави держав та урядів підписали Декларацію та договір САДК, які фактично перетворили Конференцію з координації розвитку півдня Африки (КККРЮА) на Співтовариство з питань розвитку півдня Африки (САДК).

На сайті САДК визначаються цілі та завдання створення цієї організації: «Договір САДК був підписаний, щоб створити САДК як наступник Південноафриканської координаційної конференції (ЮАКК). У цьому Договорі викладено основні цілі САДК — досягнення розвитку та економічного зростання, боротьба зі злиднями, підвищення рівня та якості життя народів півдня Африки та підтримка соціально незахищених верств через регіональну інтеграцію. Ці цілі мають бути досягнуті за рахунок посилення регіональної інтеграції, заснованої на демократичних засадах, рівноправного та сталого розвитку» [8]. Зазначене вказує на ту обставину, що спільнота має на меті покращення економічного добробуту країн-учасниць, поглиблення інтеграції економік, подолання бідності та підвищення рівня життя людей, які проживають у цих країнах. З одного боку, захист та заохочення прав людини для цієї організації не є основною діяльністю, але, з іншого боку, права людини стали одним із основних критеріїв оцінки економічної розвиненості та благополуччя регіону.

Р. Квалманн зазначає, що цілі САДК виходять далеко за межі юридичних та організаційних потреб чистої торгової інтеграції. Це демократичний перехід у Південній Африці, організація тепер має намір розвивати людський та економічний потенціал для подальшої інтеграції у світові ринки [9, с. 1]. Зрозуміло, що права жінок тут займають один з найважливіших пунктів діяльності. На сайті дане питання репрезентоване наступними пунктами: гендерна проблематика, гендерне насильство, програма розширення економічних можливостей жінок, жінки у політиці та прийнятті рішень, програми та проекти.

М. Форере і Л. Стоун, досліджуючи вплив документів САДК на становище жінок, говорять, що Африка, як регіон, створила систему прав людини через Африканський союз (АС) (раніше Організація африканської єдності (ОАЄ)). Система захисту прав людини АС має три основні компоненти. По-перше, він встановлює континентальні стандарти прав людини та народів (Африканська хартія) та інші юридично обов'язкові договори і необов'язкові декларації. По-друге, вона створила органи для захисту прав людини та просування в регіоні і, по-третє, вона запровадила механізм спеціальних доповідачів. Хоча регіональні економічні співтовариства (РЕС) спочатку

були створені для економічної інтеграції, вони включили елемент захисту прав людини в договори про їх встановлення. Більшість договорів про заснування РЕС чітко вказують на підтримку та захист людини, права відповідно до Африканської хартії, або як одну з їхніх цілей, або як їхній фундаментальний принцип [5, с. 436]. Тож розглянемо законодавче підґрунтя захисту прав жінок в САДК під впливом сучасних міжнародних правових норм.

В першу чергу слід відмітити, що держави-члени САДК ухвалили Декларацію САДК з питань гендерних відносин та розвитку у 1997 р., а у 1998 р. — Додаток до неї з питань насильства. У Декларації САДК з питань гендерних відносин та розвитку 1997 р. синтезовано низку міжнародних документів: Найробійські перспективні стратегії в галузі покращення становища жінок 1985 р., Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм платформи дій 1995 р. У Декларації зафіксовано, що гендерна рівність є фундаментальним правом людини (ст. В(i)) [4, с. 2]. У ній також закріплено положення про те, що держави-члени САДК, відповідно до положення, що міститься в Установчому договорі САДК, про заборону дискримінації, беруть на себе зобов'язання відмовитися від практики дискримінації, у тому числі і за ознакою статі. У зв'язку з цим у Декларації є вказівка на пріоритетність гендерних питань у роботі САДК (Стаття F(ii) Декларації), країни САДК взяли на себе зобов'язання приділяти найпильнішу увагу захисту інтересів жінок у соціально-економічній, культурній та політичній сферах.

Крім цієї держави-члени САДК також взяли на себе зобов'язання забезпечити більш вільний доступ жінок до таких виробничих ресурсів, як землекористування, та збільшити рівень зайнятості серед жінок, що має дозволити знизити рівень бідності (ст. Н(iii) Декларації), а також значно полегшити жіночому населенню доступ до освіти та медичного обслуговування. Ті завоювання, яких жінкам вдалося досягти та закріпити в Каїрській декларації, знайшли своє відображення у переліку тих зобов'язань, які держави беруть на себе за визнанням, захистом та просуванням не тільки репродуктивних, а й гендерних прав (ст. Н(viii) Декларації) жінок та дівчат, ґрунтуючись на ст. 18(2) Африканської хартії з прав людини та народів 1981 р. [1, с. 6], автори Декларації САДК з питань гендерних відносин та розвитку зажадали від країн-учасниць забезпечити активне просування прав жінок та дітей. З метою забезпечення виконання цього завдання засоби масової інформації мають «поширювати інформацію та матеріали про права жінок та дітей». Визнаючи значення і роль права у соціальних перетвореннях, а також вплив сили традицій на опір цьому процесу перетворень, йдеться про те, що держави зобов'язані

скасувати застарілі закони та внести зміни до законодавства та конституції, змінити стан справ у суспільстві, при якому жінки, як і раніше, залишаються об'єктом дискримінації; а також приймати в майбутньому закони з урахуванням гендерного фактору.

У рамках САДК у 2003 р. було також прийнято Хартію про основні соціальні права людини, яка хоч і не має обов'язкового характеру, але є найважливішим документом. У Хартії отримали закріплення права окремих категорій осіб, таких як жінки, діти, молодь та люди з обмеженими можливостями. Так, у ст. 6 Хартії проголошується рівність у поводженні з чоловіками та жінками, зокрема, у сфері зайнятості, оплати праці, умов праці, соціального захисту, освіти, професійної підготовки та розвитку кар'єри [3, с. 6]. При цьому у пункті (с) ст. 6 обговорюється, що держави повинні розробити розумні заходи з метою дати можливість чоловікам та жінкам поєднувати їхні професійні та сімейні обов'язки.

Ухвалювати рішення у справах про порушення конкретних прав людини уповноважений Суд САДК. Його установа відповідно до ст. 9 Установчого договору САДК 1992 р. стала найважливішою віхою історії діяльності САДК. Відкриття Трибуналу та приведення до присяги членів суду відбулося 18 листопада 2005 р. Першу справу було заслухано судом у 2007 р., і на сьогодні розглянуто понад 20 справ. Суд був заснований для захисту прав та інтересів держав-членів САДК та їх громадян, а також з метою забезпечення дотримання та правильного тлумачення Установчого договору САДК та інших документів, прийнятих у рамках САДК [2, с. 18].

У 2008 р. держави-члени САДК прийняли обов'язковий міжнародно-правовий документ — Протокол з гендерної рівності та розвитку [7], у якому визнається необхідність рівності у правах чоловіків та жінок, обмеження насильства щодо жінок та дітей, необхідність вільного доступу жінок до роботи та фемінізації влади, рівняння сімейних прав та обов'язків чоловіка та жінки. У преамбулі Протоколу міститься посилання на Протокол Мапуту 2003 р. Загалом, Протокол 2008 р. узагальнює зобов'язання, зафіксовані в Декларації 1997 р. та Додатку до неї 1998 р., надає їм обов'язкову юридичну силу, активізує зусилля держав по досягненню гендерної рівності і ставить конкретні терміни виконання цілей.

Протокол з гендерної рівності та розвитку 2008 р. зобов'язав держави-учасниці САДК вжити законодавчих заходів для закріплення гендерної рівності та вжити інших заходів, які необхідні для викорінення насильства щодо жінок і дітей, що часто виправдовується релігійними обрядами та традиціями. У Протоколі САДК зафіксовано 23 прогресивні цілі, які мають бути досягнуті. Серед основних цілей

можна відзначити такі: жінки займатимуть 50 % керівних посад у приватному та державному секторах (сьогодні, наприклад, у парламенті ПАР жінки становлять 45 %, Мозамбіку — 39,2 %, Анголі — 36,6 %, Танзанії — 36 % тощо); забезпечення рівної участі жінок та чоловіків у економічній розробці та здійсненні політики; прийняття комплексного підходу до зниження гендерного насильства вдвічі. Протокол закликає до активізації профілактики, лікування та підтримки ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД.

Отже, питання гендерної рівності є одним з пріоритетних питань в САДК, оскільки відповідає соціально-економічним цілям розвитку країн-учасниць, їх інтеграції до світових ринків. Починаючи з 1992 року було прийнято низку документів, які сприяють рішенню питань реалізації жінок в сфері соціально-економічного та політичного життя. Головним тут є та обставина, що, враховуючи засилля старих традиційних практик в середовищі африканських країн стосовно виховання жінок, документи спрямовані на відхід від застарілих ідей, що не вписуються в нові реалії суспільного розвитку та суперечать вільній реалізації своїх прав і свобод жінкою.

1. African Charter on Human and Peoples' Rights, 1981. 18 p.
URL: <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49>
2. Banda F. Women, Law and Human Rights in Southern Africa.
Journal of Southern African Studies. 2006. № 1. Vol. 32. Pp. 13–27.
3. Charter of Fundamental Social Rights in SADC, 2003. 13 p.
URL: https://www.sadc.int/sites/default/files/2021-08/Charter_of_the_Fundamental_Social_Rights_in_SADC2003.pdf
4. Declaration on Gender & Development (1997). URL: <https://www.sadc.int/document/declaration-gender-development-1997>
5. Forere M., Stone L. The SADC Protocol on Gender and Development: Duplication or complementarity of the African Union Protocol on Women's Rights? AFRICAN HUMAN RIGHTS LAW JOURNAL. 2009. Vol. 9. Pp. 434–458.
6. Muntschick J. The Southern African Development Community (SADC) and the European Union (EU). Regionalism and External Influence. Mainz: Johannes Gutenberg University of Mainz, 2018. 370 p.
URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-45330-9_3
7. Protocol on Gender and Development SADC, 2008. URL: https://www.sadc.int/sites/default/files/2021-08/Protocol_on_Gender_and_Development_2008.pdf
8. Southern African Development Community (SADC). URL: <https://www.sadc.int/pages/sadc-objectives>
9. Qualmann Regine. Promoting Regional Integration in the Southern African Development Community (SADC) — Current Approaches and Future Prospects. GERMAN DEVELOPMENT INSTITUTE. Briefing Paper. 2000. № 6. Pp. 1–4.